

Yol verək, yer göstərək: unudulmağa qoymayaq!

II YAZI

20-30 il əvvəl ilə müqayisədə unudduğumuz bir çox adətlərimiz var. Onlardan biri də özümüzdən yaşca böyük olan insanlara yol və yer verməkdir. Hansı ki, vaxtilə bu kimi hallar demək olar ki, qətiyyən müşahidə olunmurdu cəmiyyətdə. Kiçiyin kiçik yeri vardı, böyüyün böyük yeri. Harada olmasından asılı olmayaraq yaşca kəsik olanlar böyüyə yol verir, ayağa qalxıb yer göstərirdi. Bu, bizim çoxəsrlik milli-mənəvi dəyərlərimizin bir parçasına çevrilmişdi. Həqiqətən də təqdirolunası hal, hörmətin, insanların bir-birinə olan nəvazişinin, cəmiyyətin yaşlı üzvlərinə yaşca kiçik olanların sayğısının göstəricisi idi.

Lakin zaman ötdükcə, əsrlər boyu qoruduğumuz bu kimi adətlərimiz artıq yavaş-yavaş sıradan çıxmağa başladı. Bir də baxdıq ki, biz nələri itiririk... Lakin fərqi nə varan çox az adam olduğundan itirə-itirə getdik. Bax, bu gün ətrafımızda cərəyan edən hadisələr isə artıq qabarıq şəkildə özünü göstərir. Görünən odur ki, artıq böyüyə yol və yer verməyi düşünməyən nəsil yetişməkdədir. Bu Avropasayağı yanaşmanın qarşısını indi ala bilməsək, sabaha bu adətimizdən əsər-əlamət belə qalmayacaq.

Bir vaxtlar vardı...

Bu gündən həmin dövrə nəzər saldıqda, onların xatırlayanda, insan heyretə gəlir. Axı onların hər birinin şahidi olmuşduq. Yeniyetmə-gənclik illərimizdə bu gün çox gənclərdən görə bilmədiyimizi biz etmişdik. Elə buna görə də adama qərribə gəlir ki, nə oldu, o dövrlə bu dövr bu qədər fərqləndi?..

Görəndə ki, dəhlizin o başından müəllim gəlir, dayanır, onun ötməsini gözləyirdik. Müəllim gəlib keçirdi, bizsə onun ardınca yolumuza davam edirdik. Qapıda özümüzdən böyük kimsə gördükdə, dayanır, birinci ona yol verir, sonra özümüz keçirdik. Bu, tək müəllimlərimiz üçün deyildi, məktəbdə işləyən xadimə qadınlar vardı, biz onlara da eyni diqqət və sayğı ilə yanaşı, hər zaman yol verirdik.

İstər ictimai nəqliyyat, istərsə də həyətdə istirahət zamanı əyləşdiyimiz oturmaqlar, özümüzdən yaşca böyük adam görən kimi ayağa qalxır, yerimizi ona göstərirdik. Bəzən onlar əyləşmək istəməyəndə, biz artıq həmin yerdə təkrar əyləşmirdik. Bunu özümü ar bilirdik ki, niyə biz oturaçağıq, özümüzdən böyük adam bizim yanımda ayaq üstündə dayanacaq. Gözləyirdik, həmin yaşlı adam

biz olan yerdən uzaqlaşdı, sonra əyləşirdik.

O vaxtlar ictimai binaların qarşısında su kranları vardı, qonşular ora su aparmağa, qab-paltar yumağa gəlirdi. Biz növbəmizi həmişə yaşlı qadınlara verərdik. Gözləyirdik, onlar işlərini görüb qurtarar, sonra biz su götürərdik və ya qab-qacaq, paltar yuyardıq. Hələ yeri gələndə yaşlı qadınlara su dolu vedrələri daşımaqda da kömək edərdik. Aparıb vedrələri düz evinə

yən bir hərəkəti nə üçün artıq sadəcə etmirik? Bundan bizi çəkəndirən nədir, milli dəyərlərimizi bizə unuduran nədir?

İndi baxırsan ki, ictimai nəqliyyat qarşısında bir yaşlı, bir cavan adam var. Cavan olan özünü qarşıya verib yaşlıdan əvvəl avtobusa qalxır. Yaşlı da onun ardınca. Və yaxud da olsun küçədə, hansı bir yerdə artıq yaşlıların keçməsinə gözləyən çox az sayda adam qalıb. İctimai nəqliyyatda yerindən qalxıb özün-

dəyişən insanlardır. Özünü Avropa insanına bənzədən, guya ki, hüquqlarını anlayan insan...

Belə gedərsə əgər...

Hə dəfə küçədə, ictimai nəqliyyatda, market-mağazalarda, istənilən idarə, müəssisə və təşkilatlarda bu kimi hallarla rastlaşanda, adamın üreyindən qərribə bir sızıltı keçir. Sanki heyfslənirsən. Nəyə? Dünyənlə bu gün arasında olan fərqi. Əsrlərlə yaşatdığımız, lakin son 10-15 il ərzində əlimizdən verdiyimiz dəyərlərə heyfi gəlir adamın.

Bəlkə də mənə qınayanlar olar. Lakin hər iki dövrün şahidi olanlar nə demək istədiyimi gözəl anlayar. Biri var qarşında bir-birinə sayğı ilə yanaşan insanları görsən, biri də var, bir-birinə etinasız insanları. İllər uzunluğunu özündən böyüyə yol, yer verən, yükünü daşımağa kömək edən, böyük görəndə ayağa qalxan, o getməyəndək oturmağı özünə ar bilən gənclərin fonunda bunların heç birini əsla düşünməyən bəzi gəncləri görəndə heyfslənməyib, nə edəsən?

Bəzən irad tutursan, lakin qarşılığında elə cavab alısan ki, elə yerindəcə mixlənib qalırısan. Lakin buna baxmayaraq iradlardan qalmamalıyıq. Hər birimiz belə hallara qarşı mübarizə aparmalıyıq. Bir dəfə, iki dəfə, üç dəfə deməklə, inanıram ki, həmin o bəzi gənclərimiz də bu ənənələrimizi davam etdirən gənclərdən ibrət alacaq və onlara qoşulacaq. Nəticədə isə əldən getməkdə, unudulmaqda olan bir mənəvi dəyərimizi yenidən qazanmış olacağıq.

Bu və bunun kimi elə dəyərlər var ki, bunları görüb keçmək günahdır. Ona görə ki, xalqımız bu dəyərləri yaşatmağa illər sərf edib. Belə olan təqdirdə dəyərlərimizin asanlıqla əlimizdən çıxmasına göz yumma bil-mərik.

Böyüyə yol, yer vermək, onlara qarşı diqqətli olmaq hər kəsin borcudur. İstər yeniyetmə-gənc olsun, istər orta nəslin nümayəndələri. Kim kimdən yaşca kiçikdirsə, özündən böyüyün yolunu gözləmək, ona sayğı ilə yanaşmaq borcudur.

Gəlin qoymayaq, milli-mənəvi dəyərlərimizə bircə zərbənin belə vurulmasına qarşı çıxaq. Bu, bizim sabahımız və gələcəyimiz üçün qazancımız deməkdir: mənəvi qazancımız. Eyni zamanda keçmişimizin yaşadılması, nəsilərdən-nəsilərlə ötürülməsi deməkdir ki, bunu etməyə hər bir vətəndaş borcludur.

Mətanət Məmmədova

qoyub qayıdar-dıq öz işimizin ardınca. Nəinki vedrə daşımaqda, onlar bazarlıqdan ağır çantalarla gələndə də harada qarşımıza çıxdırlarsa, əllərindən çantaları alar, evində aparar, orada onlara təhvil verərdik. Onlar da bizə alqışlar yağdırar, xoşbəxtlik, səadət arzulayardılar. Bizsə bu sözlərdən qürrelənər, onlara yardım, kömək etməyə davam edərdik ki, həmişə o xoş kəlamları yenə eşidək.

Bütün bunlar nəinki kənd yerlərində, böyük şəhərlərdə də belə idi. Hələ şəhərlərdə kəndlərdən fərqli olaraq üstünlük ondan ibarət idi ki, kənd yerlərində insanlar bir-birini tanıyaraq bunu edirdi, lakin şəhərlərdə isə tanımayaraq. Deməli, bu hansısa bir tanışlıqdan, yaxınlıqdan daha çox xalqımızın gözəl milli-mənəvi dəyərlərindən irəli gəlirdi ki, tanıdı-tanımadı hər kəs bir-birinə yol, yer verir, köməklik göstərirdi. Bütün bunlar illər, əsrlər boyu yaranmışdı, xalq bunu qoruyaqoruya nəsilərdən-nəsilərlə ötürmüşdü. Odur ki, hər zaman zəngin dəyərlərimizlə qonşularımızdan və digər ölkələrin insanlarından fərqlənmişik.

Bəs bu gün?

Artıq illədir ki, bayaqdan bəri haqqında danışdıqlarım xeyli azalmağa başlayıb. Düzdür, indi də yaşlılara yol, yer verənləri görmək olur. Lakin bu, o qədər təsadüfi xarakter daşıyır ki, insanı düşünməyə vadar edir: bizə nə olub? Nə üçün dəyişməyə başlamışıq? Axı hər hansı xərc, pul tələb etmə-

dən yaşca böyük adama yer verən çox az adam var.

Müasir dövrdə əksər gənc ictimai nəqliyyata daxil oldu, özünə bir yer tapıb əyləşdimi, telefonunun alır əlinə, başını salır aşağı. Yəni ki, məşğulam, heç kimi görmürəm. Qarşısında ata-anası, hətta nənə-babası yaşda adamın dayandığını guya ki, fərqi deyil. Və yaxud da azyaşlı uşaq dayanır qarşısında, hansısı ki, əyləşdiyi oturmaq ona aiddir, lakin yerindən qalxan olmur ki, uşaq öz yerində əyləşsin. Yazıq uşaq mənzilbaşına çatanaqədər o tərəf-bu tərəfə aşır, birtəhər ki, nəqliyyatı tərk edir. Bizim əksər gənc isə özünü məşğul göstərək əsla yerindən qalxmaq bilmir.

Yaxşı, deyək ki, məşğul idilər, ətrafda baş verənləri görməyiblər. Bəs qapı ağzında yaranan vəziyyətə nə ad verək? Həmin gənclər sanki qarşılarına məqsəd qoyur ki, qapıdan ilk olaraq özü çıxacaq. Odur ki, insanların arasından özünü qarşıya verəre irəliləyir və baxmayaraq ki, qapı ağzında özündən dəfələrlə böyük və kiçikyaşlı sərnişin var, onların qarşısına keçir və vaqonu və yaxud da avtobusu tərk edir.

Baxdıqca baxır və düşünürsən ki, nə üçün belə oldu? Axı illər öncəki gənclər başqa xarakterdə, tərbiyədə, düşüncədə idi. İndiki gənclər nə üçün belə olmalıdır? Axı onların hər ikisi də bu xalqın övladlarıdır. Sadəcə zaman fərqi var: bir neçə illər əvvəl və sonra. Yəni düşünəndə, illər nə etsin ki, insanların bir-birinə qarşı münasibəti bu qədər korlanıb. Deməli, zaman sadəcə ötür,